

V torek,

četrtek in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	7 for. 50 kr.
" pol leta	3 " 80 "
" četrlet	2 " — "
" mesec	— " 70 "

Po pošti:

Za celo leto	9 for. 50 kr.
" pol leta	4 " 80 "
" četrlet	2 " 50 "
" mesec	— " 90 "

SLOVENEČ.

„Živi, živi duh slovenski, boji živ na vekel“

Nar. pesem.

Oznaniła.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr. ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo

St. 101.

V Celovcu v četrtek 13. decembra 1866.

Tečaj II.

Prošnje za nemške šole.

Ni ga bilo časa, kedar bi bilo toliko treba, naj bi vsi avstrijski narodi v ljubezni, miru in edinstvi med seboj živeli, kakor je ravno sedanjí čas. Že je Avstrija oškodovana in oropana od vseh strani, — vendar njeni nasprotniki še niso siti in še stegajo svoje roparske roke po drugih deželah naših. Italijan preži na Tiroljsko, Primorsko in Dalmacijo, — Prus na dežele in kraljestva nekdanje nemške zveze, — Rus slednjič na Galicijo, Ogersko in Bog ve na kaj še!

Prašamo, ali so to časi, da bi se avstrijski narodi med seboj grizli in vjedali, kavsali in ravsali. Koroški Slovenci še nikogar niso dražili, nikomur njegovih pravic kratili, nikoli še niso po nemških krajih svojih perstov stegali. Slovenci le pravimo: lmejte vi Nemci vse svoje, pa pustite ali dajte tudi nam Slovincem naše; pustite ali dajte nam slovenske šole, slovenske uradnije, slovenske postave!

Da od slovenskih uradnij in postav danes nič ne govorimo, — še slovenskih šol po slovenskih farah nam nočejo pustiti pri pokloju. Začelo se je po deželi neko šuntanje in rogoviljenje, ktero na to meri, naj bi slovenske občine ali srenje pri deželnem zboru prosile za nemške šole. In res! že se bere in sliši od takih prošenj, ki so jih slovenske občine poslale deželnemu zboru. Pa naj reče kdo, kar hoče, mi terdimo in ostanemo pri tem, da je vse to nemško maslo! Le pogledjmo malo v občine, ki so ali bodo za nemške šole prosile! Na Žih-poljah ima neko posestvo g. dr. Hussa, od nekdaž že znan kot Slovencev najhujši

nasprotnik. V št. Martinu pri Timencah je šolo napravil g. Stokert, ki ne zna slovenske besedice. Na Vratih nemški zvonec nosi g. Apriesnik, ki je že premil. knezoškofa nadlegoval zavoljo nemške šole. V Grabštanju je župan g. žl. Sternfeld, kteremu pa je nek nemški pisar glava in roka. V Trušnjah je srenjski župan nemški ptujec g. Nagele, kterega je pred kratkim „Slovenec“ tako lepo popisoval in ravno zavoljo njegove nemškutarije tako pošteno pohvalil! Na Bistrici pri Svecih fužinski oskerbnik g. Kazettl še le namerja šolo napraviti in že dela za to, da mora šola biti le nemška. V Porečah pri jezeru hočejo le skoz in skoz nemško šolo imeti; pa celi svet ve za to, da je duša tega abotnega rogoviljenja celovski Nemec Avg. žl. Rainer. Tako se motijo Slovenci, tako se kujejo prošnje za nemške šole: to je nemška propaganda! —

Prašamo, ali je treba takega agitanja za to, da se nemški jezik vpelje v slovenske šole? Tega gotovo noben pamenten — tudi najhujši Nemec ali nemškutar ne — tirjal ne bo, tirjati ne more, da bi se z otroci, ki nemške besedice ne znajo, morebiti je še celo slišali niso, da bi se s takimi otroci začel prvi nauk v — nemškem jeziku.

Kaj tacega tirjati more le prismoda, ki ne ve, kaj je šola, ali pa hudobnež, ki hoče, da bi se slovenski otroci ničesar ne naučili, nikoli se nič ne zdramili in na višo stopinjo povzdignili, timveč še zanaprej in vselej ostali: „Dumme Windische.“ — Da se pa poznej ne zanemarija nemški jezik, timveč da se slovenski otroci učijo tudi nemški brati, pisati, reči tudi po nemški imenovati in

kratke stavke v nemškem jeziku narejati, — da se to godi po slovenskih šolah, to je vsakemu znano, kdor je le količkaj v šole pogledal. In prašamo: ali to ni zadosti? Ali se more v ljudskejši šoli več doseči? Ali je torej treba tacega šuntanja? Postave o tej zadevi dane in veljavne, te postave so tako pametne, primerne in pravične, da si za naše okoliščine boljših misliti in želeti ne moremo. Naj jih šolski odbor, ki ga je deželni zbor v tej zadevi izvolil, le poišče, dobro prebira in prevdarja! Ako imajo gg. ti odborniki le količkaj pedagogijske žile, ne bojo teh postav podirali ali prenejali. Pa bojimo se, da bode tem odbornikom Nemčija in nemški jezik bolj pri sercu, kakor pa slovenska omika in sreča! G. poslanec Steiner, ki je te prošnje v dež. zbor prinesel, je adjunkt pri sodniji celovške okolice. Torej bi imel slovenski znati, pa nič ne zna. Začel se je sicer že večkrat slovenski učiti; ker pa slovenščina sama od sebe brez truda v glavo ne gre, popustil je vselej slovenski nauk. Dalje o šolskih zadevah, kakor sam pravi, še le „študije dela“ in ni mož za to, da bi šolsko prašanje izversto reševal. Ako se bo v dež. zboru potegoval za to, da je v slovenskih šolah nemški jezik podučni jezik, po tem mu povemo v medočje, da pri svojih „študijah“ zastran šolskih zadev še ni prišel črez — abc. — Med odborniki je tudi mestni župan g. Nagel. Kako temu gospodu Slovenci ležijo pri sercu ali prav za prav v želodcu, vemo odtod, kako je lepo priporočal čitavnico tedaj, ko smo Slovenci prosili za tretjo tiskarnico. — Tretji odbornik g. Stokert je tisti nemški Čeh, ki je za slovensko šolo v št. Martinu pri Timencah na vsak način hotel za učitelja —

Besednik.

Slovani — trpini!

(Spisal: D. Š.)

(Dalje pride.)

Slovani so se udali novi veri in ž njo združenemu davku do cesarja; le tirjali so, da bi smeli svoje znotranje zadeve sami oskrbljevati, in da bi rešeni bili nemške razdelitve po okrajih. ¹⁾ Pa če so ti pogoji še tako kristijanski bili, nemški niso bili in zavrgli so se. Tudi ni nič pomagalo, ko je slovanski kralj Gotšalk sam kristijanski apostelj postal ter svojemu narodu vsaj nauk potolmaciti hotel, v kterega imenu se je ljudstvo morilo; ko si je prizadeval, strašno temu nemški jezik škofov in misijonarjev v domači razumljivi slovanski jezik predstavljati — kakor kronist Helmold (c. 20.) tako lepo piše: „Mystice dicta slavicus verbis reddebat planiora“.

Vse to je bilo zastoj. Ta razumljivost Nemcu ni dopadla; zakaj evangelje mu je bilo diplomatično pismo, Bülow-a nota, čem nerazumljivša, tem pripravniša; cerkev se mu je le takrat močno zidana zdela, ako jo je mogel nad pokopališčem postaviti; križ mu je bil je takrat zmagaven, ako ga je nad grobovi zasadil.

¹⁾ „Gauetheilung“.

Tudi ob Veltavi se je Nemec vgnjezdil, hinavsko trde, da oznanuje sv. vero. Ptuj nemški puščavnik na Češkem, Günther po imenu, samotnik, ki je bil svet zapustil, da bi popolnoma za nebesa živel, bil je še vendar toliko posvetnega duha ohranil, da je cesarju Henriku služil kot Efiat zoper kralja Bratislava, in Spitigniev je bil primoran, slovanske duhovne izdežele zagnati in nemške v njo pripeljati. Odslej je fevdalni germanizem nesrečno Češko opletal s svojo krščansko mrežo; cerkveso postajale nemške zvezne trdnjave v tej deželi, in celo kralj, kakor Otokar, tega ni mogel več zabraniti. Še več. Kmalo je prišla nemška vladarska rodovina na slovanski prestol. Janez Luksenburški bi že bil skoraj skoraj svoje slovansko kraljestvo za nemško grofijo zabarantal, in celó sveta rimska cesarska krona, ktero si je češki narod na glavo postavljaj, postala mu je le prehitro trnjeva krona! Peklenska mešanica med krščanskim in nemškim je Nemcu tukaj tako dobro in po sreči izšla, da se je krivo-verstvo Hus-ovo začelo, ktero se je od nemških jezuitov sicer zatrla, pa ž njim vred tudi slovanski duh, in akatolične bukve so se sežgale, pa ž njimi vred tudi spomini narodnega jezika, ki so bili neskončne vrednosti!

Ob Visli in Varti so Slovani sicer tako srečni bili, da so krščanstvo zgodej sprejeli in slovanskemu apostolu Adalbertu se imajo

zahvaliti, da se jim tukaj vera ljubezni in potrpežljivosti od Nemcev ni z ognjem in mečem zatrdila. Vendar Nemec ni nehal, da ne bi tudi tukaj blagonosnih kalčkov svojega političnega bogoslovja trosil, in poljski knez Konrad Mazovijski je bil tako dobro srčen, da je nemškemu krščanskemu redu, kteri se je takrat — iz obljubljene dežele gregnan — nestanovitno po svetu potikal, meje svojega kraljestva odprl. Ta nemški red, kterega prva obljuba je „uboštvo“ bilo, začel je krščansko svoje delovanje na Poljskem s tatvino in dedinolovstvom. Herman iz Salice še ni stopinje v novo zemljo storil, in že se je dal od cesarja za državnega kneza postaviti, in si od njega prihodnje osvojitve v fevd podeliti. Tako se je kar od začetka Poljem ukradla Kulmska (helmska) dežela in Dobrin, dokončalo se je barantanje za Mihalov, in goljufali so Lokjeteka za Pomoranj. Zastoj je opominjala rimska kurija, da naj se povrne ukradeno blago; zastoj je sodnijo ustanovila, in je celo nemški krščanski red s krščanskim prekletstvom kaznovala. Vse to je ostalo brez vspeha; zakaj nemški red takrat, kakor leta 1848 nemški parlament je vse svoje krivično delovanje izgovarjal s svojim: „Drang nach dem Osten.“ ¹⁾ In ta silna želja je imela pred seboj prostorno polje in obširne namene. Zakaj za predrzno-krščanskim Poljskim ležala je ponižna-poganska Litva: obširen pro-

¹⁾ „Silna želja proti vzhodu“.

terdega Nemca in je zavoljo te nemške šole nadlegoval vse šolske oblasti. — Četrti odbornik je g. J. Mayer ravno tisti, ki je rajnemu šolskemu svetovalcu Rudmašu še v grobu pravil v deželni zboru l. 1863 take debele in lažnjive, da se je vnela jeza in nejevolja po celem deželi. Celo pošteni Nemci so z zobmi škripali zoper tako nespodobno in sirovo obnašanje. G. Mayer je Rudmaša čenil in osiral samo zavoljo tega, da je bil Slovenec in tudi Slovencem pravičen. In ravno te dni je g. M. vnovič pokazal, koliko pravice in serca ima do Slovencev. G. Rossbacher je vložil pri mestnem odboru od veliko meščanov podpisano prošnjo, naj se teržni prostori bolj primerno po celem mestu razdelijo, da ne bode po nekaterih ulicah in prostorih velika in nevarna gužveča, drugod pa vse prazno in mrtvo. Zoper to pravično in sploh pohvaljeno prošnjo je g. Mayer vložil nasprotno prošnjo, v kateri tirja, naj se una prošnja spodbije. In veste, kako je to dokazal? Ni verjeti, da deželni poslanec kaj tako strastnega in krivičnega pisati more. Mayer pravi: „Der Anreger der Petition sei ein Mann, der früher viel im Südslavischen gemacht habe.“

Peti odbornik je g. dr. Erwein, kterega spoštujemo kot pravičnega in zmernega moža; ako ta odbor kaj pametnega na den spravi, imamo se Slovenci njemu zahvaliti. Prej ko ne pa ostane njegov glas v manjšini in glas vpijočega v puščavi. — Taki so odborniki, ki bojo razsojevali o slovenskih šolah: Nobeden ne zna trohice slovenski in skorej vsi so zraven še prevejeni in prenapeti Nemci. Že vemo, kam pes taco moli in kaj imamo pričakovati. Svesti smo si sicer, da bojo premil. naš knezoškof, ki so zdaj duša in glava vsega šolstva in vseh šolskih postav, in so viši pastir nemških in slovenskih oči, glas svoj povzdignili za pravico in resnico pa krepko zagovarjali dane in veljavne postave; — pa po duhu, ki veje v našem deželnem zboru, bojimo se zares, da se kaj sklene, kar pokonča vse slovenske šole in vse veselo in lepo sadje, ki so ga slovenske šole posebno v novjših časih donšale. Kar nas pa tolaži, je to, da ni še vse postava, kar deželni zbor sklene. Visoko ministerstvo ne bode priporočalo svitlemu cesarju, naj potrdi sklep, ki žali naj svetelše pravice zvestih koroških Slovencev in jim zapira pot do omike in sreče na večne čase.

Avstrijsko cesarstvo.

Na Dunaju 8. dec. → (Deželni zbori. Razne novice.) Iz praškega zbora (glej dopis „iz Prage“) naj omenim nekaj o volitvenem redu. Znano je, da so lani in že poprej narodni poslanci deželnega maršala interpelirali, naj on prisrbi, da se volitni red še v tem zboru prenaredi, da bi prihodnji poslanci že po novem redu izvoljeni bili. Ali kako so se začudili vsi poslanci, ko jim je v predzadnji seji deželni maršal rekel, da se prenaredbe volitvenega reda ne morejo zdanjem zboru predložiti, ker še ni zadosti gradiva nabranega in ker bo tudi v kratkem konec deželnih zborov. Kakor nam zadnji telegrami iz Prage povedo, je zopet Lev Thun s 102 poslanci prošnjo podal, naj se še v tem zboru volitni red pretresa. To je jako važno za nas Slovence, kterim so zdanji volitni redi toliko krivični.

Iz gališkega zbora se sliši, da je večina sprejela federalistično adresno zato postavljene odbora, pa da so Rusini proti tej adresi protestovali in da je celo Rusin Dobržanski predlagal drugo adresno, v kteri se prosi, naj se zopet februarne ustava z državnim zborom vpelje. Kaj Rusini s tem namerjajo, ni prav jasno: ali se mislijo oni celó z Nemci združiti, da bi le količkaj svojih pravic si pridobili, ali jim je to le samo šala, da s tem Poljake strašijo? Pa naj bode temu kakor hoče, jasno nam vendar to kaže, da je razpor med Poljaci in Rusini jako velik in za vse avstrijsko Slovanstvo prežalosten! — Tudi dalmatinski, istrijski in goriški zbor so posebne adresse kot odgovor na cesarjev manifest poslali sklenili, pa v teh adresah ni nič ali le celo malo o državopravnih pravnih govora. — Hrvaški zbor pošlje posebno adresno na cesarja, v kteri prosi, naj se v kratkem pravila jugoslovanske akademije potrdijo, ker zbor ne more od poprejšnjih pravil jenjati. Poslanec Perkovač, vrednik „Pozora“, je svoj mandat zaradi „politiških razlogov“, kakor sam pravi kot deželni poslanec položil. V čem ti politički razlogi obstojé, ni znano.

Govori se tudi, da se mali zbori in zborčiči še pred Božičem končajo, česki in gališki pa še le 20. januarja 1867. — Vladina „Dunajčanka“ nam naznanja, da se morajo po najvišem povelji cesarja samega obravnave proti generalom Benedekom, Heniksteinom in Krismanicem ustaviti. „Dunajčanka“ nam med drugim tudi razlaga, da

je vse velike nesreče letošnjega polletja Benedek sam kriv, ker ni bil kos takemu poveljstvu. V kratkem tudi pride na svitlo natančen popis letošnje nesrečne vojske. Nesreča je pač tudi nesreča! — Kmetijska zbornica na Štajerskem je Kaiserfelda za svojega predsednika izvolila in cesar je tudi to volitev potrdil. Bode on li kaj na Slovence gledal, da dobijo vendar enkrat že dolgo obečani kmetijski list! Slovenski kmet na spodnjem Štajerju se nikoli ne more kmetijskega društva poprijeti, ker mu je ptuje — nerazumljivo. Poljedelstvo le na narodnej podlagi cvete!

Še nekaj imam omeniti in to je o deželnih poslancih. Kakor je vam že znano, bodo zdanji deželni zbori le prav kratko časa skupaj, potem bodo čisto nove volitve, pri teh pa bode treba, vse moči napeti, da dobomo prave narodnjake, pa tudi bistroume, energične zastopnike. Da se to doseže, mora se posebno kmet bolje o delovanju zdanjih deželnih zborov poučiti, da potem ve, kaj in kako je voliti. Čul sem od neke strani, da rodoljubi na Štajerskem namerjajo delovanje svojih poslancev — dvojice Hermana in Razlaga — v posebni knjižici popisati; treba bi samo še bilo, da se to od vseh deželnih zborov slovenskih zgodi in to v posebnej knjižici na svitlo da. To pa bi se moralo v kratkem zgoditi, sila važno bi bilo za prihodnje volitve; tudi čas bode že, da se slovenski volilni odbor konstituira, kakor na Českem, in ta naj bi kandidate priporočal! Slovenci na noge, časi so važni in če zdaj pravic ne dosežemo, so znabiti zgubljene za dolgo časa! Srčnost velja!

Iz Prage. — r —. Znano je, da je tudi naš deželni zbor sklenil poslati adresno presvitlemu vladarju. Ima pač letos za to vzrokov dovolj, gotovo več kakor prešnja leta. Naročeno je bilo torej koj v prvi seji devetim poslancem, naj izdelajo načrt, ki bo za podlago pri izdelovanju. Toda že v načrtu se odbor ni mogel zediniti. Prišle ste torej dve osnovi pred zbor. Večina, t. j. odborniki velikih posestnikov: grofa Lev Thun, Clam-Martinić, knez Lobkovic in pa poverjenci občin: dr. Rieger, dr. Brauner in Zeithammer so podali svojo, poverjenci mest pa — sami Nemci, kterim je vodja znani centralist prof. Herbst — pa svojo posebno osnovo.

Sila važna tudi za nas je kratka pa jedernata adresa nasvetovana od slovanske večine.

stor za nemško krščansko propagando; in že se je na Kurlanškem v zasedi skrival mečarski red za to koristno križarsko vojsko. Sicer je hotel litovski knez Mindove ta napad prehiteti ter je kristijan postal; pa tukaj in povsod, kjer je šlo za nemško sebičnost, pokazal se je idealistični Nemec čuden realist. On ni upal veri, dokler ni dežele v svoji roci imel, in s tem ne zadovoljen, da mu je Mindove svoje kraljestvo za dedino zapisal, hotel je to že še živemu vzeti, tako da nesrečnemu novospreobrnjenec ni nič drugega storiti ni bilo, nego od vere spet k poganstvu odpasti. *) Nastopnik Mindovov, Gedimin, se je hotel temu nevarnemu posrednjemu odpravniku krščanske vere umakniti; obrnil se je neposrednje do papeža ter za se krst prosil; toda nemški red se nobenega sredstva, to zabraniti, ni bal, in umoril je celó krščanske mnihe, kteri so v Litvi evangelje oznanovali, katero od Nemca ni bilo patentirano. **) V tej sili se je

Gedimin združil s Poljakom Lokietekom; polja pri Plovcih so bila priče nemške sramote, in kmalo se je izpeljala verska in politična zveza Litovske in Poljske dežele. Kraljica Jadviga je podala knezu Jagielu s svojo roko tudi sveti križ in poljsko krono, in Litva je sprejela od Poljske dežele svojo vero, svojo ustavo in svoje svoboščine. Še do sedaj nam zgodovina nobenega primera pokazati ne more, da bi se dva naroda tako različnega rodú, tako različnega jezika, tako različnih verskih, narodnih in političnih izročil zedinila bila — in sicer zedinila tako hitro, tako stanovitno, brez preliivanja kapljice krvi; — in še so časi dalnji, kader bi se kaj takega zopet zgoditi moglo. V s krščanski svet je občudoval takrat to resnično krščansko novo zavezo. Pa za nemško svest je bila ta zaveza še strašnejša kakor slovansko evangelje Metodijevo in slovanske pridige Gotšalkove. Kakor so bili tudi vitezi nemškega reda zaljubljeni, vendar niso mogli razumeti, kako da je njezna ženska roka in ne železna viteška pest poganški narod v katoliško cerkev pripeljala; kako mila in ljubeznjiva je tudi njih vera bila, vendar so se grozili krsta, ki ni hotel krvav biti. Poslužili so se istih sredstev, kakor poznejša leta 1848 njih „nemški bratje“ v velikem vojvodstvu Poznanjskem: obrekovanja, opravljanja in hude sile. Ni še takrat bilo dopisovavnih pisarnic, da bi nesrečo Poljske zemlje s spletninami časopisne

zavrženosti zamrežili; nemškega reda vitez je že moral s tem zadovoljen biti, da je svoj divjaški križ pod pisma stavil, ktera so to zavezo grdila in Poljsko neslišanih hudobij dolžila. Poslali so se jadniki do papeža in do evropskih vladarjev, da bi Jagiela črnili, njegove namene sumnjali, in vse njegovo djanje kot sramoto za krščanstvo popisovali. Vendar to nikogar ni motilo, in ker besede niso pomagale, segli so k meču. Bila pa je prava sodba božja ta ista bitva pri Grunwald-u, ki je moči nemškega reda smrtno rano vsekala, akoravno je bil Jagielo tako slab politikar in tako dober Poljak, da je velikodušno sovražnika izpustil, ki je pod njegovimi nogami zdihoval. Od te dobe je moč nemškega reda zmiral bolj in bolj hiral do tega istega poniževalnega vazalstva Torunskega pomirja; in ko je red spoznaval, da kupčija z dušami v imenu svetega križa nobenih obresti več ne donša — je velika krščansko-nemška agentura likvidirala, in redovna posestva z oblastjo katolicizma pridobljena so se pod firmo Luteranskega novoverstva v posvetna spreobrnila.

(Dalje pride)

*) Ep. Papae Joh. XXII. ad Gediminum (apud Rinaldum s. a. 1324) Prodecessor tuus Mindove, cum toto suo regno fuit ad fidem Christi conversus, sed propter atroces et innumerabiles injurias fratrum ordinis Teutonorum a fide ejusmodi recesserunt, etc. — Ako papež sam zoper nemški red s takimi ostrimi besedami govori, je menda spričevalo jasno, da so ti ljubi vitezi med Slovani kolikor mogoče sebično in divje ravnali. Saj so potem tudi protestantje postali!

**) Ep. Papae Joh. XXII. (l. c. s. a. 1323. 1324.)

V vvodu izrekuje ponižno zahvalo Nj. Veličanstvu za milostno uznanje vernosti in zvestobe dokazane v nesrečnih ravno minulih časih, in pa za obilne darove in tolažbe, ki jih je vladar delil o svojem potovanju po českah deželah. Posebno pa je hvaležen za cesarjevo obljubo, da bo škoda, ki so jo trpeli za vso državo, tudi od vse države, kakor se spodobi, povrnjena, in izrekuje se trdno upanje, da bo vlada tudi v resnici skrbela za to, da se bo velikodušna obljuba tudi v tem duhu, v katerem je dana, brez odlašanja uresničila. Dalje pa pravi:

„Toda ne le zdraviti rane, ki jih je utrpel oblagostanje naroda, je sklep cesarjev, ampak obljubil je tudi, da se bodo ustavne zadeve za trdno uravnale.“

Zalostni začetek vojske je prerušil prizadevanje cesarjevo in žalostni konec je težave razmnožil.

Cilj ali namen pa ostane in ne trpi nikakoršne spremembe. Kakor prej ima zbor tudi zdaj prepričanje, da ustavno uredbo države je po pravu doseči mogoče le po poti zaznamovani od Vašega Veličanstva, po prostovoljnem in odkritosrčnem porazumljenju, opirajoč se na neovrgljivo podlago oktoberske diplome 1860 in da natornemu ustroju in potrebam Avstrije zamore zadostiti le taka ustava, ktera je porok moči in obstanka ter samoupravnega vladanja njenih kraljestev in dežel.

To prepričanje so v nas nezgode poslednje dobe le še bolj utrdile, da se ima zavreči vse, kar bi utegnilo rušiti edinstvo cele države, pa tudi da začeta samouprava in politiška zavednost kraljestva českega niste krivi slabosti Avstrije, ampak ste raje izvir moči, ki se vedno pomladuje. S trdnim tem prepričanjem preudarjaje po zaslugi nevarnosti netajne, s katerimi prigodbe letošnjega leta groze prihodnosti česke zemlje in cele države, ali zato vendar še nikdar ne izgubivši poguma ponavljamo zatrditev slavno izrečeno v adresi lanskega leta, da čemo vladi Vašega Veličanstva na poti državnopravnega porazumljenja, naznačeni v manifestu 20. septembra m. l., stati na strani k zvesti pomoči, ponavljamo jo v zaupanju na besedo cesarjevo, ki zagotavlja postavnim zastopnikom vseh kraljestev in dežel gledé na ustavno uravnanje glas enako važen.“

(Konec pride.)

Slovenske dežele.

Iz Celovca. (Nemški federalisti; dež. zbor; vojaška razsodba.) Srčno nas je veselilo, da se je stranka nemških federalistov na Danaju spet oglasila. „Zukunft“ št. 283 donaja dopis, v katerem imenovana stranka svojo žalost in nezadovoljnost naznanja zastran adres, ki so jih skovali nemško-liberalni dež. zbori, pa tudi zastran govorov, ki so se pri teh debatah razlegali po nemških zbornicah. Dalje obžaluje, da nobeden nemških govornikov ni govoril tako zmerno in trezno, kakor dr. Lad. Rieger v Pragi. Le federalizem, kakor ga je ta govornik priporočal, zamore rešiti Avstrijo in njene narode; dualizem pa bode skoraj takó žalosten konec storil, kakor centralizem; Slovani so federalisti, in Avstrija bode le tako dolgo stala, kakor dolgo jo deržijo Slovani. Tako pišejo ti poštteni nemški federalisti na Dunaju in še pristavljajo, da so to sicer grenke pa tako jasne in resnične razmere in reči, da je neumno tajiti ali zakrivati jih. — Tudi naš dež. zbor se je menda nekaj zbrihtal in streznil. Slišimo, da bode adresin načert kaj mirno in pohlevno pisan in tako osnovan, da ne bode prilike dajal gorkim debatam. To je kaj pametno in hvalevredno. Govori se tudi,

da bode dež. zborom skorej konec in sicer še pred božičnimi prazniki. Pri nas bode dež. zbor sam od sebe skorej pri kraju, ker vse svoje predloge in dela, kar jih ima pripravljenih, v 3—4 sejah lahko dožene. — Po vseh kavarnah in gostilnicah se ravnozdaj le govori o generalih Benedeku, Heniksteinu in Krismaniču. Vojaška sodnija namreč v „Dunaj. Novinah“ razglša, da je preiskava zastran nesrečne letošnje vojske do jasnega dokazala, da cele naše nesreče in sramote ni kriva nobena hudobija, nezvestoba ali izdaja, temuč samo Benedekova — neumnost in nesposobnost. Ravno to je tudi „Slovenec“ sprva trdil in že tedaj, ko so vsi časniki in vsi ljudje vpili o izdaji in prodaji, rekel je „Slovenec“: Neumne glave naših vojskovodjev so naše izdajice. In res je temu taka. Zatorej so se ti gospodje samo s tem kaznovali, da so vsi stavljeni v penzijo. Ali in koliko imajo na leto mirovine, ne vemo, — mi le to terdim, da je belica niso vredni.

Iz Velikoveca. 7. dec. ž. (Gledišče, Ogenj. Sejm.) Tu imamo zopet gledišče, to da ne tacega, kakor jih imajo po velicah mestih, pa vendar je prav prijazno napravljeno. Družba igralcev je prav ljuba in kaj pridna. Pa kaj to pomaga, če ljudstvo tukaj ne mara za gledišče, ki se za to večkrat tudi le slabo obiskuje. — Bilo je 27. novembra okoli 10. ure zvečer, in glediščna igra gre ravno h koncu, kar nastane velik hrup in se razlega klic: „Ogenj! Gori!“ Igralci in gledalci zapusté mahoma gledišče in se tlačijo proti durim. Ljudje derejo proti novi cesti, pri kateri sta ena usnjarnica in zraven stoječi skedenj gorela. Rešiti ni bilo nič več mogoče. Velika sreča je pa bila, da je po strehah sneg ležal, da se niso od isker, ktere je veter dalječ okoli nosil, vnele. Pogorelica sta bila zavarovana. — V pondeljek 3. dec. je bil tukaj sejm. Ljudi je bilo od jutra do večera toliko, da ni bilo skorej nikjer nič prostora. Prodalo se je tudi dosti. Živine in žita se je pripeljalo od vseh krajev, kar se je večidel tudi prodalo. Živina se je celo v daljne kraje odpeljala.

Zdaj bo pa gotovo tudi mesu cena poskočila, da bomo vsi hudo čutili. Mesarji in peki pač še zmiraj dobro shajajo!

Od Savine. (Nekaj krivih mnenj.) Čudne reči se v naši Avstriji godijo. Omikani ljudje take misli in umišljije imajo, ki so navadnemu in pametnemu mnenju ravno nasprotno.

Takošnim mislim se pravi, da so paradokson, kar je grška beseda, ktera v našem jeziku pomenja krivo ali nepravno mnenje.

Paradoksonov je „Slovenec“ že mnogo posebno pod napisom „Stari zbori — novi zbori“ navel, nekaj pa jih še jaz tukaj omeniti hočem:

1. Za močno Avstrijo je eno edino ministerstvo potrebno, bodi si v Beču, Pešti, Pragi i. t. d. Dvojnih ministerstev ne nahajamo v nobeni dobro organizirani državi, in že 1848ga leta je Avstrija z ministerstvom v Beču in Pešti na kraj pogube prišla, tako da je mnogo krvi teklo, preden se je država na pravo pot uravnala. Pa vendar avtonomisti štajerskega deželnega zbora na vladin odpis v svoji adresi nasvetujejo, da naj bi se madjarska ustava od l. 1848 popolnoma ponovila, to je, da naj bi se razun ministerstva v Beču tudi v Pešti takošno ministerstvo napravilo, kakoršno je l. 1848 bilo.

Ali to ni paradokson?

2. Poslanec Hermann je Nemec, on tudi ne taji svoje narodnosti, pa je nam Slovencem pravičen in nas zagovarja. Poslanec Blagotinšek je Slovenec, pa se dela, ko da bi bil Nemec, in v deželnem zboru nasprotuje Hermanu kakor tudi Razlagu, kedar za Slovence kaj govori. V seji 3. decembra je Razlaga napadal, ako ravno ta ni besedice izustil.

Ako bi po tem takim kdo mislil, da Blagotinšek ni renegat, to bi vendar bil paradokson.

3. Ako Slovenca prašaj, kaj da je, djal bo, da je Slovenec; Lohninger pa v deželnem zboru pravi, da se vsak Slovenec le za Štajerca ima.

To je velik paradokson!

4. Herman in Razlag sta od Slovencev za poslanca izvoljena, Lohninger pa pravi, da nimata pravice, kot zastopnika slovenskega naroda obnašati se.

To je še večji paradokson!

5. Ako bi kdo mislil, da se g. Lohninger in še več družih poslancev, ki so tudi od Slovencev izvoljeni, kot zastopniki slovenskega naroda obnašajo, to bi pa bil največji paradokson!

Iz Gradea: 6. t. m. je obhajalo društvo „Slovenija“ drugi tihi večer na čast našima poslancema. V nagovoru pozdravlja predsednik gosp. Koceli g. Hermana in dr. Razlaga, ter omenja njune zasluge za slovenski narod; izreka tudi upanje, da za prihodnjo sejo bodeta že imela kaj več enakomislečih tovaršev v štajerskem dež. zboru. G. d. Razlag se zahvalivši za pozdrav opominja mladino, da naj se zvesto derži narodnega gesla, da se trudi in prizadeva, da bode zamogla z vedostmi in krepkim postopanjem narodu koristiti. Ravno tako tudi Herman, ki pripisuje naše žalostno stanje krotkosti naših očakov, za to opominja, da morajo potomci biti bolj ponosni, zanašaje se na svojo moč in vrednost. Zatem so se verstile zaporedoma mile slovenske pesmice, govori in napitnice ne samo v slovenskem, ampak tudi v hervaškem, serbskem in českem jeziku. Med njimi naj omenim napitnico g. dr. Muršeca, ki nas je s svojo nazočnostjo počestil. Slednjič nas je še g. dr. Razlag razveselil z novico, da je za jugoslovansko vseučilišče že 300.000 g. zbranih, da so slovenski rodoljubi že tudi denar nabrali, ki bode začasno v korist matice, po osnovi vseučilišča pa za štipendije.

Trojedina kraljevina.

Od hrvaške Drave. (Nemškutarji in Madjaroni). Vsaka ptica leta k svojemu jat ali gnjezdu, le mi Slovani ne poznamo tega zakona božje narave. Vidimo in priznavamo, da nam je treba vzajemnosti, kot ribi vode, da se ubranimo nevarnim neprijateljem, ki nam žugajo od vseh krajev; ali kaj malo pokazujemo z djanjem, ki edino velja, da smo pripravljeni eden drugemu pomagati in kot en mož složno delati v naših najsvetejših zadevah. Ali kaj spominjam vzajemnosti! Mi še ne vemo veliko eden za drugega, ker si tako redko dopisujemo. Temu so priča naši časniki. —

Posebno zdaj bi bilo potrebno, da se vsaka dogodba, bila vesela ali žalostna, oznanuje bratu, ker se je začelo delati o naše politične zvezi.

Povem vam tedaj nekaj, ljubi Slovenci, kar se misli, dela in kuje po mojem kraju lepe Trojednice.

Vseh nas se oči obračajo na naš zbor, ter od njega pričakujemo, da nam ohrani in pridobi, kar se da ohraniti in pridobiti. Dobro poznamo težko delo, ki ga ima naša liberalno-narodna stranka; zakaj protivniki so zviti in ne hodijo po ravnem potu, tudi so silni, ker jim je zdaj v Avstriji skoro vsemogočna sila za hrbtom. Naše vladarjanje za Mažuranića bilo je v rokah Schmerlingovih, zdaj za Kuševića je pa menda še bolj v rokah Majláthovih. Sreča nas je obvarovala Schmerlingove zanjke, zatorej se trdo nadjamo, da nas obvaruje tudi Majláthove. Po kotih sesicer pogovarjajo o nevihti, ki jo pripravljajo prijatelji. „Madjarorszaga“ našemu zboru. Namerjajo namreč na enkrat vsi naši mnogobrojni madjaronski velikaši, ki še dozdej niso na zboru, pridreti v od-

ločenem času v zbor in predložiti zvezo z Madjarsko in biranje poslancev za madjarski zbor v Pešto. To bi bila velikanska pa tudi presramotna demonstracija! Ali narodni poslanci bodo znali to privilegirano vojsko zdanje vlade tako slavno pobiti, kakor so pobili komandirane viteze poprejšnje vlade. Naši madjaroni sicer molčijo kot ribe v morju, in bi človek v javnem življenju mislil, da so jih vse muri popili; pa tem bolj tuhtajo in snujejo po kotih med seboj. Ako imate vi nemškutarjev cele trope, brojimo tudi mi veliko kardelo madjaronskih zvitihi glav. Pomnimo pa, da je ni slavne zmage brez borbe, da se nič velikega ne doseže brez truda in požrtvovanja! Primeri v zgodovini nam kažejo, da le srčnost in stanovitnost obvelja! Zatorej možato in krepko naprej!

Naši deželni zbori.

Koroški. 10. dec. je bila 7. seja. Najpred je bila vložena prošnja, v kateri fužinariji prosijo, naj se dež. zbor za to poganja, da se stranske železnice pri Rudolfovej železnici s poglavitno čerto ob enem staviti začne. Prošnja se je sporočila odboru za Rudolfovo železnico. — Po tem se je posvetovanje zastran deželne zakladnice nadaljevalo. Iz tega zvemo, da se bode l. 1867 za dež. ceste 47.196 gld., za vodne stavbe pa 5000 gld. potrebovalo. Čudila se bo cela dežela, da se svilorejnemu društvu ni dovolilo tistih 100 gld. reci! sto gold., za ktere je to društvo prosilo. G. Breyha in dr. Rulic sta kaj pametno in moško podpirala to pohlevno prošnjo, pa padla je. Na unej strani se je pa na „vojaške naučne naprave“ dovolilo 4300 gld., za oskerbljevanje bolnih 49.178 gld., za „stavljenje osipenc“ 3178 gld. — Pri razgovoru o „deželnih posestvih“ doprčal je dr. Rulic, da nektero posestvo deželi več stroškov napravlja, kot dobička donaša, in nasvetuje, naj se taka posestva ali prodajo ali celo komu darujejo, to bode boljši za deželo; pa le 6 odbornikov je vstalo za njegov predlog. — 12. dec. je spet seja, in na dnevnem redn stoji nadaljevanje posvetovanja zastran deželne zakladnice in Rudolfove železnice.

Ptuje dežele.

Italija. Vlada je poslala namesti Vezzi-a, ki je obolel, drugoga posrednika, z imenom Okelo, v Rim, da se dogovarja s papežev vladjo o cerkvenih pa tudi, če ko prav šlo in bodo okoliščine nanesele, o deržavopravnih zadevah. Po časniku „Italia“ bi ital. vlada celo rada škofe od prisege oprostil, če bi bilo upati, da bi se potem kaj dobrega napravilo.

Turčija. Iz Carigrada naznanjajo vladina poročila, da ni bilo nobenega boja na otoku Kandiji že več ko 14 dni; takrat namreč so mnih samostan „Arkadi“ razrušili in tedaj je poginilo več sto vstajnikov, ki so bili tamkaj vtaborjeni. Kandijotje so po tem sporočilu popolnoma (?) obnemogli.

Rusija. Razdor med rusko in papežev vladjo je popolnoma. Pogodbe od l. 1847 ne veljajo več. Vse, kar spada v verske zadeve, obravnavale bodo dotične oblasti na Ruskem in Poljskem. — Najnovejša pisma od ruske meje pravijo, da ni na ruski meji ne ruskih ne avstrijskih vojaških kardel videti.

Francoska. Napoleon se menda še nič dobro ne počuti. Prav lahko nam danes ali jutri umerje, kakor zasebna naznanila poročajo. — Cesar Maks je najberže na poti v Evropo. — Zakonodajni zbor se prične 14. jan. 1867. Vladini možje se ga neki hudo boje.

Pruska. Bismark misli neki za gotovo avstrijsko vladjo zavolj hanoveranskega kralja in nekterih družih zadev, kise jej ne godé po všeči, prijeti. To in še več družih reči kaže, da se nam bo javeljne mir ohranil, zlasti ker Beust res nekako v nemške in poljske zadeve dregati hoče. Na Saksonskem se pa Bismarku vse po volji dela.

Razne novice.

* (Rudolfova železnica) zanimiva zdaj celo deželo. 12. dec. se je v Brežah pričakovala komisija, ktere je bilo zaukazano, naj še enkrat obhodi Rudolfovo železnico. Tudi iz Celovca se poda tje nek deželni odbornik, da bode priča pri tem komisijnem preiskovanju. 15. dec. se začne v resnici stavba te železnice. Najpred se neka gora poseka in se jame na več krajih kamnje lomiti.

* (Slovenske bukve) za jetnike in jetnice po Primorskem se iščejo. Kakor je više deržavno pravdnistvo v Gradcu tako je tudi više derž. pravdnistvo v Terstu družbo sv. Mohora v posebnem dopisu prosilo, naj mu kolikor le premore, slovenskih knjig v Terst pošlje, da se pri primorskih jetušnicah slovenske knjižnice napravijo. Te dni še pošljemo naprošene družbine knjige, kar jih imamo. Tudi v Gradcu smo jih pošljali in c. k. deržavni pravdnik v Celovcu, g. žl. Frauendorf se je pri družbi sv. Mohora za nje prijazno zahvalil v — slovenskem pismu.

* Znani vrednik laškega lista „Tempo“ v Trstu g. Antonaz, ki je iz Avstrije iztiran bil v začetku letošnje vojske in zdaj svoj list v Benetkah izdaja, ta se kaj zelo prizadeva, v južnih krajih avstrijskih prebivalce, se ve da Lahe, našej državi izneveriti in njih dežele tako o svojem času z italijansko združiti. Njegovi poslanci neki zelo hodijo po teh krajih okoli in šuntajo ljudstvo zoper vladjo. V ta namen se je osnoval tudi v Vidmu nek odbor z naslovom: „Comitato per la liberazione dell'Istria“, in v Veroni: „Comitato centrale Trentino“. Vlada naj pač dobro pazi, da se temu rogoviljenju enkrat konec stori in naj pred vsem pravi položaj teh tako imenovanih laških dežel pregleda in spozna, da je nje dolžnost, vendar enkrat toli zatirane Slované podpirati in jim dati, kar jim po vsej pravici!

* Kakor zvemo, prepustilo se je vse pridelavanje in razprodavanje idrijskega živega srebra gg. Weikersheim in Comp. na Dunaji. Vendar ne velja to za cinober in druge rudnine.

* V kratkem izide eden ali celo dva zvezka „Klasja s domačega polja“. Naj bi vendar našlo to lepo delo pot vse slovenske kraje, in obilo podpornikov: Vojskine homatije in druge nezgode bile so vzrok dolge zamude.

* „Valenštajn“ dobiva se, kakor smo že zadužič naznanili, v čitalnici ljubljanski in pri bukvarju Lercherji po nizki ceni 1 gld. 50 kr. Naj ga pridno kupujejo naši domoljubi.

* Tekoče leto je bilo 5479 ljudi iz Koroškega po pognanstvu (šubu) odpravljenih. Za enega pognanca se plačuje 1 gld. 57½ kr, torej znašajo vsi stroški za pognance za letošnje leto 8600. To je strah! —

* Kakor slišimo pripovedovati, napravili so dunajski slovenski dijaki na vseučilišču posebno pevsko in tudi književno društvo, in kakor se kaže, napredovale bote obé društvu dobro, kajti Slovenci imajo izvrstne pevce. Mislijo tudi konec januarja svečano obhajati spomin pesnika Prešerna. Slava jim!

* „Slovanska Beseda“ na Dunaju napravi 18. t. m. v dvorani vrtnarskega društva veliko besedo v spomin slavnega

hrvaškega Leonida — bana Nikola Subića Zrinjskega. Pozivi so spet tako velikanski kakor lani, tiskani v 7 jezicih. Gotovo bode sijajna ta beseda.

* Predstojnik celovškega kmetijskega okraja g. Prettner je zavolj bolehnosti odstopil. 6. t. m. je bila nova volitev in izvolil se je g. dr. Vil. Mitterdorfer, advokat in posestnik grajščine Golek. Za odbornike pa so izvoljeni gg. baron Knobloch, Gironcoli, Liebig in Schauta.

* V celovške bolnišnici je bilo konec oktobra 200 bolnikov. K tem jih je narastlo meseca novembra 247, tako da je bilo vseh vkup 417 bolnikov. Od teh se jih je ozdravelo 176, umerlo pa 16, tako da je konec meseca novembra ostalo še 255 bolnikov in bolnic.

* Znano je, da so premilost. knezoškof Valentin osnovali za duhovnike kerške škofije družbo sv. Modesta. Namen te družbe je, duhovnike v sili in potrebi podpirati. Tudi letos je ta družba razdelila okoli 600 gld. med duhovnike, ki so po boleznih ali nesreči prišli v zadrego. Lepa pomoč!

* Društvo v podporo ubogim pa pridnim realčanom je imelo 9. t. m. veliki zbor, pri katerem je bil prvi stanoviti odbor tega društva izvoljen. Za pervosednika je bil izvoljen tukajšnji trgovec in dež. poslanec g. Gab. Jezernik, za njegovega namestnika stolni korar g. dr. Val. Milar; za dnarničarja g. Drag. Radler; za tajnika vodja g. Jož. Payer; za odbornike pa še g. trgovec Pet. Merlin, g. profesor dr. Brandl in g. profesor And. Einspieler. To društvo je kaj vredno, da ga podpirajo vsi blagoselčni prijatli šolske mladine. Za eno leto se plača samo 2 gld.

Odperta listnica.

Gosp. L. T. v. K.: Ravno smo začeli v „Besedniku“ dalji rokopis, ktere ga ne moremo pretergati; zatorej prosimo za poterpjenje. — Gosp. A. P. v Gr.: Le pogovarjajta se in delajta vzajemno, kakor se vama dozdeva. — Gosp. —š— v Ljublj. Pravlepo prosimo za redno dopisovanje. — Sl. centraln. odboru Zrinsk. svečanostj v Zagrebu: Pod št. 124 je tukajšnja čitalnica 25. novembra poslala slovensk telegram, kateri se pa nikjer ne omenja. Morebiti da ni došel v Zagreb? Prosimo, naj se nam kratko naznani, da, če bode treba, storimo potrebnih korakov in poprašamo, kaj in kako? — Gosp. Tr. J. v R. Zastran „Slov. Prij.“ je le pomota, imate vi prav.

Loterija.

Gradea, 5. decembra:

73 84 75 84 6.

Prihodnje srečkanje je 12. decembra 1866.

Dunajska borsa 12. decembra 1866.

5% metalike	59 15
5% nacional	66 70
1860 derž. posoj	81 10
Bankine akcije	712.—
Kreditne	151 60
London	129 70
Novi zlati	6 14
Srebro	128 50